

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра історії України

РУСЛАНА ДАВИДЮК

ІСТОРІЯ ВОЛИНИ

Навчально-методичний посібник

Рівне – 2023

УДК 94(477.81/82)(072)

Д 13

Давидюк Р. Історія Волині. Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2023. 42 с.

Рецензенти:

Соляр Ігор Ярославович, доктор історичних наук, професор, директор Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України.

Кучерепа Микола Михайлович, кандидат історичних наук, професор, професор кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Методична розробка підготовки бакалаврів:

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія).

Розглянуто на засіданнях кафедри історії України (Протокол від 21 вересня 2023 р. № 10), Навчально-методичної комісії факультету історії, політології та міжнародних відносин (Протокол від 25 вересня 2023 р. № 9) та рекомендовано до використання у навчальному процесі

© Давидюк Р. П.
© РДГУ, 2023 рік

ЗМІСТ

- 1. ВСТУП**
- 2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 3. СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**
- 5. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ**
- 6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

ВСТУП

Навчально-методичний посібник з курсу «Історія Волині» орієнтований на забезпечення здобувачів освіти знаннями щодо особливостей історії Волині з наголосом на історію рідного краю.

Мета курсу: формування у здобувачів освіти знань про основні етапи розвитку історії Волині, особливості її політичної, соціально-економічної та культурної еволюції.

Посібник розроблено відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Історія) освітньої програми «Середня освіта (Історія)» Рівненського державного гуманітарного університету.

Згідно з навчальним планом дисципліна «Історія Волині» є курсом вибіркового компоненту освітньої програми, вивчається в обсязі 90 годин (3 кредити), читається бакалаврам на факультеті історії, політології та міжнародних відносин. Курс розподілено на два модулі. Робочою програмою у ході вивчення дисципліни передбачено наступні види діяльності: лекційні, практичні заняття, індивідуальні завдання та самостійне вивчення окремих питань.

Навчально-методичний посібник «Історія Волині» містить програму навчальної дисципліни, силабус із розробкою планів практичних занять, завдання самостійної роботи, політику оцінювання, а також рекомендовану літературу до курсу.

Посібник адресований здобувачам освіти підготовки бакалаврів із галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Історія).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Волинь з найдавніших часів до кінця ХІХ ст.

Тема 1. Волинь у період України-Руси.

Волинь як історико-географічний регіон. Формування території Волині. Міста. «Гради». Городища. Могильники. Раннє поширення християнства. Літописи та літописні зводи. Повість минулих літ. Монументальні споруди Архітектура. Червенська й Белзька землі. Володимир. Дорогобуж. «Волинські вежі». Господарський розвиток Волині. Політична роздрібненість Русі-України. Утворення Волинської землі. Духовна культура. Володимирське князівство. Успенський собор у Володимирі. Консолідація волинських князівств. Володимир Василькович. Монгольська навала. Роман Мстиславович. Утворення Галицько-Волинського князівства. Коронація Данила Романовича. Культура. Волинська ювелірна школа. Вивчення історії Волині у період України-Руси у шкільному курсі.

Тема 2. Волинь у ХІV - ХІVІ ст.

Велике князівство Литовське, Руське і Жемайтійське. «Старого не рухаємо, а нового не вводимо». Економічне життя. Волинське князівство. Любарт Гедимінович. Замок Любарта. Князь Вітовт. Луцьк як південна столиця ВКЛ. З'їзд європейських монархів у Луцьку 1429 р. Свидригайлові війни: причини і наслідки. «Велике княжіння Руське». Ліквідація автономії Волинського воєводства. Татарські набіги. Ольшаницька перемога. Князь Острозький. Битва під Оршею. Острозькі, Вишневецькі, Чорторийські. Магдебурзьке право. Міста на Волині. Магдебурзьке право. Середньовічні містобудівні комплекси Волині: Луцьк, Острог. Кременецький замок. Волинські князівські роди пізньосередньовічного періоду та їх замки. Волинське воєводство (1566 р.) Господарство.

Устава на волоки», 1557 р. Литовські статuti. Вивчення місця і ролі Волині у XIV - XVI ст. у шкільному курсі.

Тема 3. Волинь у складі Речі Посполитої.

Волинь у ранньомодерній час: особливості економічного, культурного розвитку. Люблінська унія. Річ Посполита. Поширення європейських ідей. Просвітництво. Пересопницьке Євангеліє. Шляхетське земське самоврядування. Фільваркове господарство. Орендарство. Міжконфесійні відносини. Полемічна література. Підготовка. Суть і наслідки церковної унії. Острозька колегія. Герасим Смотрицький. Культура та побут. Друкарство. Іван Федоров. Дерманський монастир. Почаївська Лавра. Братства. Селянсько-козацькі повстання. Северин Наливайко. Покозачення. Козацька революція середини XVII ст. Богдан Хмельницький. Битва під Пилявцями. Волинське воєводство у військово-політичних планах поляків. Зборівський договір. Битва під Берестечком. Наслідки воєнних дій. Волинь в роки Північної війни. Ремесло, торгівля, мануфактура. Становище селян та міщан. «Волинська тривога 1789 р.».

Тема 4. Волинь у кінці XVIII – XIX ст.

Поділи Польщі і приєднання Волині до Росії. Волинська губернія. Генерал-губернатор та губернатор у системі місцевого управління. Війна 1812 р. на Волині. Листопадове польське повстання. Німецька і чеська колонізація на Волині. Політика щодо євреїв. Смуга єврейської осілості. Інвентарна реформа 1847–1848 рр. на Волині. Січневе 1863 р. польське повстання. Релігійна ситуація. Національна політика царизму. Економіка Волинської губернії. Реформи 60–70-х рр. XIX ст. Перші акціонерні товариства на Волині. Промисловий переворот. Міста і містечка Волині. Культура, освіта, наука. Кременецький лицей. Жіноче училище в Острозі. Дослідження і збір документів археографічними комісіями. Вивчення проблем у шкільному курсі під час розгляду тем з історії рідного краю.

Змістовий модуль 2.

Волинь у XX – XXI ст.

Тема 5. Волинь на початку XX ст. Велика війна.

Соціально-економічне становище. Земства. Столипінська аграрна реформа: особливості і наслідки для Волині. Розвиток кооперації. Внесок німецьких, чеських колоністів у модернізаційні процеси регіону. Революція 1905–1907 рр. Державна дума. Громадсько-політичне життя. Маніфест 17 жовтня 1905 р. Національна політика царизму. Антоній Храповицький. «Союз русского народа». Почаївська лавра. Волинь у політиці воюючих держав напередодні Великої війни. Военні дії. Брусилівський прорив. Людські і матеріальні втрати. Українські січові стрільці на Волині. Створення мережі народних шкіл. «Бюро культурної помочі для українського населення окупованих земель». Громадські організації у роки війни.

Тема 6. Українська революція і Волинь.

Представники Волині в УЦР. Волинська українська Рада у Житомирі. Газета «Громадянин». Селянське питання. Становище прифронтових волинських територій. Ради солдатських депутатів. Ревкоми. Український національний рух. Початки українізації в армії. Зміни в освітньо-культурному житті. Перша більшовицько-українська війна. УЦР на Волині. Засідання Малої Ради у Житомирі. Брестський мирний договір. Синьожупанна і Сірожупанна дивізії. Квітневий переворот 1918 р. і формування структур Української Держави (Гетьманату). Державна варта. Військові плани гетьмана. І Волинський корпус. Селянський рух. Прихід до влади Директорії УНР. Рівненський період Директорії. Уряд Бориса Мартоса. Симон Петлюра. Заколот Володимира Оскілка. Більшовицькі війська на Волині. Утворення ревкомів. Польсько-

українська війна 1918–1919 рр.: захоплення Західної Волині поляками. Варшавська угода 1920 р. Бої на Волині. Битва за Рівне. Марко Безручко. Другий Зимовий похід. Поразка української революції та поділ Волині. Ризький договір 1921 р. Вивчення проблеми «Українська революція і Волинь» старшокласниками під час розгляду тем з історії рідного краю.

Тема 7. Східна Волинь у складі СРСР.

Перехід до нової економічної політики. Соціальна структура українського села. Політика коренізації / українізації: досягнення і прорахунки. Обставини, зміст і особливості функціонування польського національного району ім. Ю. Мархлевського (1925–1935 рр.). Індустріалізація. Хлібозаготівельна криза 1928–1929 рр. Розселяннювання України. Голодомор 1932–1933 рр. Розстріляне відродження. Утвердження комуністичної форми тоталітарної ідеології. Великий терор. ГУЛАГ. Позасудові органи.

Тема 8. Західна Волинь у складі Польщі.

Приєднання Західної Волині до Другої Речі Посполитої. Утворення Волинського воєводства. Адміністративний устрій, національний, релігійний склад. Формування польського державного апарату. Особливості польської національної політики. Становлення та класифікація політичних сил. Вибори до сейму. «Волинський експеримент» Г. Юзевського. Громадські організації на території міжвоєнної Волині. Польська аграрна реформа і її наслідки у Волинському воєводстві. Характерні риси та основні тенденції промислового розвитку краю. Ремесло та торгівля. Кооперативний рух. Освіта і школа. Боротьба за українізацію Православної Церкви в Польщі. Наступ влади на православ'я у кінці 1930-х років. Ревіндикаційні акції. Вивчення проблеми «Західна Волинь у складі Польщі» старшокласниками під час розгляду тем з історії рідного краю.

Тема 9. Волинь у період Другої світової війни.

Волинь на початковому етапі Другої світової війни (вересень 1939-червень 1941 р.). Адміністративні зміни. Культурно-освітні, духовні аспекти «радянзації» Волині. Колективізація. МТС. Боротьба ОУН з радянським режимом. Репресії. Депортації. Розстріли в'язнів у тюрмах. Танкова битва початкового етапу війни. Окупація Волині нацистами. Окупаційний режим. Рейхскомісаріат «Україна». «Новий порядок». «Поліська січ», УПА, АК, радянські партизани. Волинська трагедія 1943 р. Витіснення нацистів. Повернення сталінської влади.

Тема 10. Волинський регіон у другій половині ХХ ст.

Особливості та проблеми повоєнної відбудови. Економічне становище. Культура, освіта і духовне життя. Боротьба УПА з НКВС. Репресії та депортації місцевого населення. «Обмін населенням» між Україною та Польщею. Операція «Захід». Освоєння Львівсько-Волинського вугільного басейну. Терикони. Рівнеазот. Екологічні проблеми. Антицерковна кампанія. Література і мистецтво. Дисидентський рух на Волині. Перебудовчі процеси на поява неформальних громадських об'єднань на Волині. Зростання політичної активності народу. Духовне життя. Волинь в умовах незалежної Української держави. Труднощі економічного розвитку, національно-культурного відродження. Активізація громадянського суспільства. Краєзнавчі дослідження, конференції з історії Волині. Євромайдан. Війна росії проти України.

Особливості вивчення тем, пов'язаних з історією рідного краю у шкільному курсі.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		л	п	лаб	інд	сам		л	п	лаб	інд	сам
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Волинь з найдавніших часів до кінця XIX ст.												
Тема 1. Волинь у період України-Руси	7	2	2			5	7	2				5
Тема 2. Волинь у XIV–XVI ст.	7	2				5	7					7
Тема 3. Волинь у складі Речі Посполитої.	7	2	2			5	7	2				5
Тема 4. Волинь у кінці XVIII - XIX ст.	7	2				5	7					7
Разом за змістовим модулем 1	28	8	4			20	28	4	0			24
Змістовий модуль 2.												
Волинь у XX – XXI ст.												
Тема 5. Волинь на початку XX ст. Велика війна.	7	2				5	7	2				5
Тема 6. Українська революція і Волинь.	7	2	2			5	7					7
Тема 7. Східна Волинь у складі СРСР.	9	2				5	9					9
Тема 8. Західна Волинь у складі Польщі.	9	2				5	9					9
Тема 9. Волинь у період Другої світової війни	11	2	2			5	11		2			9
Тема 10. Волинський регіон у другій половині XX ст.	9	2	2			5	9		2			7
Разом за змістовим	52	12	6			25	52	2	4			46

модулем 2												
Усього	80	20	10			50	80	6	4			70
Модуль2												
ІНДЗ	10				10						10	
Всього	90	20	10		10	50	90	6	4		10	70

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / освітнього компонента	Історія Волині
Освітня програма	Середня освіта (Історія)
Компонент освітньої програми	вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	__3__ кредити / __90__ годин
Вид підсумкового контролю з	залік
Мова викладання	мова викладання: українська
Викладач	Давидюк Руслана Петрівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України
Е-mail викладача	Електронна адреса ruslana.davydiuk@rshu.edu.ua
Консультації	Вівторок, другий день тижня, аудиторія 226, он-лайн посилання

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс орієнтований на забезпечення здобувачів освіти знаннями щодо особливостей історії Волині з наголосом на історії рідного краю.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія Волині.

Мета курсу: формування у здобувачів освіти знань про основні етапи розвитку історії Волині, особливості її політичної, соціально-економічної та культурної еволюції;

Згідно з освітньою програмою дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей.

Інтегральної компетентності: здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів педагогічних наук в галузі історичної освіти, що характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальних компетентностей (ЗК):

ЗК 3. Здатність поважати та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність оточуючої дійсності, зберегти і примножувати наукові досягнення суспільства.

ЗК 4. Здатність до особистісного й професійного самовизначення, самореалізації і саморозвитку впродовж життя.

ЗК 5. Здатність до виявлення та розв'язання проблем професійного характеру, прийняття ефективних рішень та відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків.

Фахових компетентностей:

ФК 4. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати

і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

ФК 5. Здатність самостійно вести дослідження з вивчення минулого окремого регіону, населеного пункту, України, зарубіжних держав, розробляти програми конкретних досліджень.

ФК 6. Здатність володіти навичками роботи в архіві, базовими навичками музейної справи.

ФК 7. Володіння знаннями, вміннями, навичками опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів.

ФК 8. Здатність орієнтуватися в різноманітті історичних шкільта особливостях їх історіографічної продукції.

ФК 15. Здатність до ефективної комунікаційної взаємодії у різних колективах з питань фахової та суміжних з нею діяльностей.

3. Програмні результати навчання

ПР 2. Знати закономірності розвитку історичних процесів та конкретний фактичний матеріал історії рідного краю, України, країн світу.

ПР 3. Знати основи джерелознавства, археології, етнології, архівознавства, музеєзнавства та спеціальних історичних дисциплін.

ПР 8. Уміти використовувати бібліографічний аналіз, способи і прийоми роботи з різними базами даних, архівними, бібліотечними та музейними фондами.

ПР 9. Уміти комплектувати, обробляти та класифікувати історичні джерела, архівні документи, археологічні та етнологічні матеріали.

ПР 12. Уміти вести краєзнавчу роботу, виявляти, пропонувати та сприяти збереженню історико-культурних пам'яток.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Волинь з найдавніших часів до кінця XIX ст.

- Тема 1. Волинь у період України-Руси.
- Тема 2. Волинь у XIV – XVI ст.
- Тема 3. Волинь у складі Речі Посполитої.
- Тема 4. Волинь у кінці XVIII – XIX ст.

Змістовий модуль 2. Волинь у XX – XXI ст.

- Тема 5. Волинь на початку XX ст. Велика війна.
- Тема 6. Українська революція і Волинь.
- Тема 7. Східна Волинь у складі СРСР.
- Тема 8. Західна Волинь у складі Польщі.
- Тема 9. Волинь у період Другої світової війни.
- Тема 10. Волинський регіон у другій половині XX ст.

Рекомендована література

1. Александрович В. С., Войтович Л. В. Король Данило Романович. (Славетні постаті Середньовіччя. Вип. 3. Біла Церква, 2013. 240 с.
2. Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття: навч. посіб. Львів 2016.
3. Баран В. К., Токарський В. В. «Зачистка»: політичні репресії в західних областях України у 1939–1941 рр. Львів, 2014.
4. Бармак М. Німецьке, чеське та єврейське населення Волинської губернії (1796 – 1914 рр.). Тернопіль, 1999. 206 с.
5. Блануца А. Земельні володіння волинської шляхти в другій половині XVI ст. Київ, 2007.
6. В'ятрович В. М. За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько-українська війна. Харків, 2016.

7. Верменич Я. «Радянiзацiя» чи «нацiоналiзацiя»: ще раз про сутнiсть полiтики коренiзацiї 1920-початку 1930-х рр. *Український iсторичний журнал*. 2022. Вип. 3. С. 158-175.
8. Вісін В. В. Кооперативний рух на Волині у другій половині ХІХ – першій третині ХХ ст. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 440 с.
9. Волинь у роки Української революції 1917-1921 рр. Збірник наукових праць. За ред. А. Шваба. Луцьк, 2019.
10. Давидюк Р. Кооперація на Волині на початку ХХ ст.: обставини становлення та активісти. *Модернізаційні процеси на Волині в ХІХ - на початку ХХ століття*. Збірник наукових праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 356-365.
11. Давидюк Р. Леонід Ступницький: нові штрихи до біографії генерал-хорунжого УПА. *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині*. Рівне, 2019. Вип. 1. С. 167-180.
12. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016. 704 с.
13. Дем'янюк О. Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914–1921 роках. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. 320 с.
14. Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Випуск 1. Ред. А. Живюк (гол. ред) та ін. Рівне, 2019. 296 с.
15. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Т. 1: (1648–1649 рр.) / Упоряд. Ю. Мицик; Ред. кол.: В. А. Брехуненко та ін. Київ: Вид-во НАН України, 2012. 680 с.
16. Добровичинська В. Рівненська українська гімназія (1923–1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби. Рівне, 2016.
17. Заяць А. Волинське містечко Горохів у ХV – першій половині ХVІІ ст. (штрихи до історії). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2022. Випуск 54.
18. Заяць А. Підприємницька діяльність євреїв у волинських містах у ХVІ – першій половині ХVІІ ст. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 1. С. 16-30.

19. Зек Б. М. Луцьк у роки нацистської окупації (1941–1944). Луцьк, 2017.
20. Златогорський О. Є., Панишко С. Д. Дослідження на Володимир-Волинському городищі у 2010–2012 роках: Джерела і матеріали. Луцьк: «Волинські старожитності», 2012. 166 с.
21. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 5. С. 43-55.
22. Каліщук О. М. У тіні Волині? Історія VS пам'ять. Львів, 2016.
23. Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. Луцьк, 2015.
24. Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності / упоряд. Т. Ковтунович, Т. Привалко; Укр. ін-т нац. пам'яті. К., 2015. 320 с.
25. Майоров А. В. Монгольское завоевание Волыни и Галичины : спорные и неразрешенные вопросы. *Русин*. 2015. № 1 (39). С. 11–24.
26. Малиновська О., Коломієць О. Міграційний аспект гібридної війни Росії проти України. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 2(30). С. 78–88.
27. Мартинчук С. В. Розвиток винокурної та пивоварної промисловості Волині у другій половині XIX ст. *Гілея*. 2015. Вип. 93 (2). С. 14–17.
28. Модернізаційні процеси на Волині в XIX – на початку XX століття : зб. наук. праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 540 с.
29. Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини XX століття : навч. посіб. / за ред. В. Марчука. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 342 с.
30. Польське національне повстання 1830-1831 рр. на Правобережній Україні: від міфів до фактів. Колективна монографія. За редакцією І. Кривошеї, Норберта Моравця. Київ, 2017.

31. Пословська А. В. Археологічні джерела у дослідженнях мурованих замків Волині. *Гілея*. 2016. Вип. 109 (6). С. 47–50.
32. Прищепя Б. А. Погоринські міста Х–ХІІІ ст. Рівне : ПП Дятлик М., 2016. 297 с.
33. Прищепя О. П. «Місця зустрічі»: культурне довкілля міст Правобережної України (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.). Рівне, 2019.
34. Разиграєв О. По обидва боки фронту. Громадські організації на Волині в роки Великої війни: 1914-1918 рр. Луцьк, 2018.
35. Разиграєв О., Скальський В. Волинь у 1914-1916 роках: воєнно-політичне та цивільне життя. *Український історичний журнал*. 2023. Вип. 1. С. 51-67.
36. Старченко Н. Честь як регулятор шляхетського повсякдення (Волинь останньої третини ХVІ – початку ХVІІ ст. *Український історичний журнал*. 2012. Вип. 6. С.25-39.
37. Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. Історія про історію. Київ, 2021.
38. Стельникович С. В. Житомирсько-Вінницький регіон в умовах нацистської окупації (1941–1944 рр.). Житомир, 2015.
39. Сушик І. Волинь повоєнна: соціально-економічні та культурні процеси 40-50-х рр. Луцьк, 2018.
40. Терський С. В. Археологія доби Галицько-Волинської держави. Київ, 2014.
41. Трайдакало О. Майдан. Погляд зсередини. Львів, 2018.
42. Шеретюк Р., Стоколос Н. Духовно-культурні надбання ордену тринітаріїв на Волині (кінець ХVІІ - перша половина ХІХ ст.) *Консенсус*. 2023. № 1. С. 71-90.
43. Шульга С. Чехи в Західній Волині: від оселення до реєміграції. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 472 с.
44. Якубова Л. Онтологія рашизму: Україна як alter ego Росії. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 4. С. 78-92.

Інтернет-ресурси

1. Електронна бібліотека Чтиво. Розділ – Історична література.
URL: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>

2. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/zbirka-metodychnyh-rekomendacij-do-vidznachennya-pamyatnyh-dat-u-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladah2>

3. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>

Система оцінювання

Рівень знань здобувачів вищої освіти оцінюється відповідно до Положення про оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність під час практик; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за курсову роботу; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій; оцінка (бали) за залік або екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни

Приклад оцінювання за видами діяльності

№ з/п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали*	Кількість балів
Обов'язкові			
T1	Волинь у період України-Руси		8
T2	Волинь у XIV–XVI ст.		8
T3	Волинь у складі Речі Посполитої		8

T4	Волинь у кінці XVIII - XIX ст.		8
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
T5	Волинь на початку XX ст. Велика війна		8
T6	Українська революція і Волинь		8
T7	Східна Волинь у складі СРСР		8
T8	Західна Волинь у складі Польщі.		8
T9	Волинь у період Другої світової війни		8
T10	Волинський регіон у другій половині XX ст.		8
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
ІНДЗ		10	10
Підсумковий тест. Залік		За бажанням	
Разом		100	

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Завдання здобувачі вищої освіти мають виконувати і здавати відповідно до графіку освітнього процесу. Перескладання модулів, заліків, екзаменів відбувається у терміни ліквідації академічних заборгованостей, визначених кафедрами та деканатами.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач вищої освіти під час виконання самостійної та індивідуальної роботи повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Тема. Галицько-Волинська держава

Запитання для обговорення:

1. Передумови утворення та проблеми єдності Галицько-Волинського князівства.
2. Боротьба з монголо-татарами.
3. Розвиток культури, освіти.
4. Економічні, культурні та зовнішньополітичні зв'язки Волині у XII–XIV ст.

Рекомендована література:

1. Александрович В. С., Войтович Л. В. Король Данило Романович. (Славетні постаті Середньовіччя). Вип. 3. Біла Церква, 2013. 240 с.
2. Златогорський О. Є., Панишко С. Д. Дослідження на Володимир-Волинському городищі у 2010–2012 роках: Джерела і матеріали. Луцьк: «Волинські старожитності», 2012. 166 с.
3. Майоров А. В. Монгольское завоевание Волыни и Галичины : спорные и неразрешенные вопросы. *Русин.* 2015. № 1 (39). С. 11–24.
4. Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини XX століття : навч. посіб. / за ред. В. Марчука. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 342 с.
5. Прищепа Б. А. Погоринські міста X–XIII ст. Рівне : ПП Дятлик М., 2016. 297 с.

6. Терський С. В. Археологія доби Галицько-Волинської держави. Київ, 2014.

Практичне заняття 2.

Тема. Волинь у складі Речі Посполитої

Запитання для обговорення:

1. Культурне і церковне життя Волині.
2. Економічний розвиток. Фільваркове господарство.
3. Діяльність братств.
4. Селянсько-козацькі виступи на Волині.

Рекомендова література:

1. Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Випуск 1. Ред. А. Живюк (гол. ред) та ін. Рівне, 2019. 296 с.
2. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Т. 1: (1648–1649 рр.) / Упоряд. Ю. Мицик; Ред. кол.: В. А. Брехуненко та ін. Київ: Вид-во НАН України, 2012. 680 с.
3. Заяць А. Волинське містечко Горохів у XV – першій половині XVII ст. (штрихи до історії). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2022. Випуск 54.
4. Заяць А. Підприємницька діяльність євреїв у волинських містах у XVI – першій половині XVII ст. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 1. С. 16-30.
5. Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини XX століття : навч. посіб. / за ред. В. Марчука. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 342 с.

6. Старченко Н. Честь як регулятор шляхетського повсякдення (Волинь останньої третини XVI – початку XVII ст. *Український історичний журнал*. 2012. Вип. 6. С.25-39.
7. Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. Історія про історію. Київ, 2021.
8. Шеретюк Р., Стоколос Н. Духовно-культурні надбання ордену тринітаріїв на Волині (кінець XVII - перша половина XIX ст.) *Консенсус*. 2023. № 1. С. 71-90.

Практичне заняття 3.

Тема. Українська революції 1917-1921 рр. і Волинь

Запитання для обговорення:

1. Суспільно-політичне становище на Волині у 1917 р.
2. Просвітницька діяльність УСС на Волині.
3. Рівненський період Директорії УНР.
4. Встановлення польської адміністрації на Волині у 1919-1921 рр.

Рекомендована література:

1. Волинь у роки Української революції 1917-1921 рр. Збірник наукових праць. За ред. А. Шваб. Луцьк, 2019.
2. Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Випуск 1. Ред. А. Живюк (гол. ред) та ін. Рівне, 2019. 296 с.
3. Модернізаційні процеси на Волині в XIX – на початку XX століття : зб. наук. праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 540 с.
4. Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини XX століття : навч. посіб. / за ред. В. Марчука. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 342 с.
5. Разиграєв О. По обидва боки фронту. Громадські організації на Волині в роки Великої війни: 1914-1918 рр. Луцьк, 2018.

Практичне заняття 4.

Тема. Волинь у роки німецько-радянської війни

Запитання для обговорення:

1. Український рух опору на Волині: зародження, етапи, особливості боротьби
2. Польський рух опору. АК.
3. Радянська партизанка.
4. Українсько-польський міжнаціональний конфлікт на Волині.

Рекомендована література:

1. В'ятрович В. М. За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько-українська війна. Харків, 2016.
2. Зек Б. М. Луцьк у роки нацистської окупації (1941–1944). Луцьк, 2017.
3. Каліщук О. М. У тіні Волині? Історія VS пам'ять. Львів, 2016.
4. Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини ХХ століття : навч. посіб. / за ред. В. Марчука. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 342 с.
5. Стельникович С. В. Житомирсько-Вінницький регіон в умовах нацистської окупації (1941–1944 рр.). Житомир, 2015.

Практичне заняття 5.

Тема. Волинський регіон в умовах незалежної Української держави

Запитання для обговорення:

1. Боротьба за відновлення незалежності України.
2. Революція гідності, волонтерський рух на Волині.
3. Російсько-українська війна.
4. Культура, освіта і церква на Волині.

Рекомендована література:

1. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 5. С. 43-55.
2. Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності / упоряд. Т. Ковтунович, Т. Привалко; Укр. ін-т нац. пам'яті. Київ, 2015. 320 с.
3. Малиновська О., Коломієць О. Міграційний аспект гібридної війни Росії проти України. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 2(30). С. 78–88.
4. Трайдакало О. Майдан. Погляд зсередини. Львів, 2018.
5. Якубова Л. Онтологія рашизму: Україна як alter ego Росії. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 4. С. 78-92.

САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ

Самостійна робота

№ з/п		Кількість годин
1	Волинь у період України-Руси	5
2	Волинь у XIV – XVI ст.	5
3	Волинь у складі Речі Посполитої.	5
4	Волинь у кінці XVIII – XIX ст.	5
5	Волинь на початку XX ст. Велика війна.	5
6	Українська революція і Волинь	5
7	Східна Волинь у складі СРСР	5
8	Західна Волинь у складі Польщі	5
9	Волинь у період Другої світової війни	5
10	Волинський регіон у другій половині XX ст.	5
	Всього	50

Питання для підготовки до модульних контрольних робіт

1. Охарактеризуйте Волинь як історико-географічний регіон.
2. Проаналізуйте умови формування території Волині у найдавніший період.
3. Охарактеризуйте господарство Волині у X – XIII ст.
4. Охарактеризуйте суспільно-політичний розвиток Волині у X – XIII ст.
5. Охарактеризуйте архітектуру Волині у період України-Руси.
6. Проаналізуйте утворення Володимирського князівства.
7. Охарактеризуйте господарський розвиток Волині у період України-Руси.

8. Охарактеризуйте наслідки монгольської навали на Волинь.
9. Охарактеризуйте утворення Галицько-Волинського князівства.
10. Охарактеризуйте розвиток Волині у складі Великого князівства Литовського, руського і Жемайтійського.
11. Проаналізуйте причини і наслідки Свидригайлових воєн.
12. Проаналізуйте середньовічні містобудівні комплекси Волині
13. Назвіть волинські князівські роди пізньосередньовічного періоду та їх замки.
14. Магдебурське право у містах Волині.
15. Охарактеризуйте духовну культуру Галицько-Волинської держави.
16. Проаналізуйте зміст і наслідки Литовських статутів.
17. Проаналізуйте наслідки Люблінської унії для Волині.
18. Охарактеризуйте діяльність братств на Волині.
19. Охарактеризуйте селянсько-козацькі повстання на Волині.
20. Острозька колегія як перша вища школа.
21. Охарактеризуйте поділи Польщі і долю волинських земель.
22. Охарактеризуйте місце Волині у політиці воюючих держав Першої світової війни.
23. Охарактеризуйте вплив Лютневої революції в Росії на ситуацію у Волинській губернії.
24. Проаналізуйте діяльність УЦР та формування її структур на Волині.
25. Проаналізуйте становище Волині у період Гетьманату П. Скоропадського.
26. Проаналізуйте Рівненський період Директорії УНР. Оцініть заколот Володимира Оскілка.
27. Охарактеризуйте політичну ситуацію на Волині впродовж 1919 р.

28. Проаналізуйте наслідки польсько-радянської війни 1920 р. для Волині.
29. Проаналізуйте особливості національної політики Другої Речі Посполитої щодо українців Волині.
30. З'ясуйте особливості політики коренізації у Східній Волині.
31. Проаналізуйте місце Волині у рамках радянсько-німецького договору про ненапад.
32. Охарактеризуйте передумови та перебіг акції 17 вересня 1939 р. на Волині.
33. Проаналізуйте адміністративно-територіальні зміни на Волині у 1939-1941 рр.
34. Обґрунтуйте перебіг воєнних дій на Волині на початковому етапі німецько-радянської війни.
35. Розстріли в'язнів у тюрмах Волині у червні 1941 р.
36. Охарактеризуйте особливості нацистського режиму на території Волині.
37. Обґрунтуйте проблеми відбудови господарства на території Волині після Другої світової війни.
38. Прослідкуйте процеси десталінізації суспільства на території Волині.
39. Проаналізуйте особливості дисидентського руху на Волині.
40. Обґрунтуйте екологічні та політичні наслідки аварії на ЧАЕС для волинського регіону.

Вимоги до знань студентів при виконанні модульних завдань

- На оцінку «**відмінно**» (5) оцінюється робота, коли студент:
- вичерпно та правильно виконав усі завдання;
 - виявив ґрунтовні знання з предмета;
 - в логічній послідовності виклав матеріал кожного завдання;

- продемонстрував здатність диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;

- допустив одну несуттєву неточність у викладі матеріалу.

На оцінку **«добре» (4)** оцінюється робота, що відповідає таким вимогам:

- усі завдання виконані на належному рівні;

- матеріал кожного завдання викладено в логічній послідовності;

- допущено дві-три неточності у викладі матеріалу.

На оцінку **«задовільно» (3)** оцінюється робота, коли:

- студент, який відповідає, не справився з одним - двома завданнями;

- недостатньо володіє матеріалом та термінологією;

- відповідь не містить логічного та послідовного викладу матеріалу.

На оцінку **«незадовільно» (2)** оцінюється робота, коли:

- завдання виконано менше ніж на 40 відсотків;

- студент не володіє термінологією;

- варіант відповіді хибний і не обґрунтований.

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Підготувати реферат та його мультимедійну презентацію про одну із пам'яток Волині за вибором: «Замки Волині»; «Монастирі і храми Волині».

Завдання полягає у тому, щоб:

Підготувати письмовий текст реферату та зробити розкадровку цього матеріалу, виділивши необхідну кількість слайдів для вступної, основної і заключної частин.

Підібрати ілюстративний матеріал і сформувані тексти слайдів. Скомпонувати мультимедійну презентацію обраного реферату.

Підготовка реферату є однією з важливих форм роботи студентів, яка сприяє виробленню вміння самостійно опрацьовувати джерела і літературу, здійснювати відбір навчального матеріалу, готувати аргументовані відповіді на поставлені проблеми реферату. У рефераті обов'язковим є посилання на джерела та літературу.

Список літератури оформляється за алфавітним принципом.

Методи навчання

МН1 - словесний метод (лекція, дискусія). Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію викладача. Метод застосовується для передавання значного масиву інформації та для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

МН2 - практичний метод (практичні заняття). Здобувачі працюють з першоджерелами (статутними документами, договорами) й набувають компетентності аналізу джерел.

МН4 - робота з навчально-методичною літературою. Самостійна робота передбачає написання реферату.

МН6 - самостійна робота. Розв'язання поставлених задач передбачено під час виконання всіх самостійних завдань.

МН7 - індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти передбачена під час виконання ІНДЗ : реферування монографії (наукової статті) за вибором

Методи оцінювання

МО2 – усне та письмове опитування

МО6 – реферати

МО7 – презентація результатів виконаних завдань та досліджень
 МО10 - залік

Засоби діагностики результатів навчання

Реферат, модульна контрольна робота, залік

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	зараховано

			ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна			
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вмiє зiставляти, узагальнювати, систематизувати iнформацiю пiд керiвництвом викладача, загалом самостiйно застосовувати її на практицi; контролювати власну дiяльнiсть; виправляти помилки, з-помiж яких є суттєвi, добирати аргументи для пiдтвердження думок			
64-73	D	задовiльно	здобувач вищої освіти вiдтворює значну частину теоретичного матерiалу, виявляє знання i розумiння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матерiал, виправляти помилки, з-помiж яких є значна кiлькiсть суттєвих	Середнiй (репродуктивний)	задовiльно	зараховано
60-63	E	задовiльно	здобувач вищої освіти володiє навчальним матерiалом на рiвнi, вищому за початковий, значну частину його вiдтворює на репродуктивному рiвнi			
35-59	FX	незадовiльно з можливiс	здобувач вищої освіти володiє матерiалом на рiвнi окремих	Низький (рецептивний)	незадовiльно	не зараховано

		тю повторно го складання семестрового контролю	фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	продуктивний)		
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	10	100
Модульний контроль - 5					Модульний контроль - 5						
Передбачено отримання додаткових балів за результатами досягнень неформальної освіти (прослухані лекції, тренінги), за наявності відповідного сертифікату – 10 балів за сертифікат (1 кредит ЕКТС).											

Оцінювання за видами навчальної діяльності

№ з/п	Вид роботи	Кількість балів	Сума балів
1	Відвідування лекційних занять	1	10

2	Робота на практичних заняттях	4	20
4	Модульна контрольна робота	5	5
5	Індивідуальне науково-дослідне завдання	10	10
6	Самостійна робота	0,5	15
7	Залік	40	40
	Всього		100

Питання для підсумкового контролю знань

1. Проаналізуйте Волинь як історико-географічний регіон.
2. Охарактеризуйте господарство, суспільно-політичний розвиток Волині у X – XIII ст.
3. Охарактеризуйте культурний розвиток Волині у X – XIII ст.
4. Утворення і основні етапи розвитку Галицько-Волинського князівства.
5. Свидригайлові війни: причини і наслідки.
6. Проаналізуйте економічний розвиток Волинь у XIV – XVI ст.
7. Охарактеризуйте суспільні процеси на Волині у XIV – XVI ст.
8. Визначте особливості культурного життя Волині у XIV – XVI ст.
9. Волинь у складі Речі Посполитої. Селянсько-козацькі виступи на Волині.
10. Волинь напередодні Козацької революції середини XVII ст.
11. Охарактеризуйте Козацьку революцію на Волині у 1648–1657 рр.
12. Охарактеризуйте культурне і церковне життя на Волині у XVI – XVII ст.
13. Поділи Польщі та входження Волині до складу Росії.
14. Утворення Волинської губернії та формування губернських органів влади.

15. Промисловий розвиток Волинської губернії наприкінці XVIII – на початку XX ст.
16. Проаналізуйте національне питання в політиці царизму на прикладі Волинської губернії (кінець XVIII – початок XX ст.).
17. Прослідкуйте відгомін польських повстань на Волинь.
18. Єврейське населення Волинської губернії: поява, заняття, загальна характеристика.
19. Проаналізуйте появу, структуру, господарство німецьких колоній на Волині (XIX – початок XX ст.).
20. Охарактеризуйте чеські поселення на Волині (XIX – перша пол. XX ст.).
21. Визначте особливості розвитку культури та освіти у Волинській губернії.
22. Проаналізуйте умови розвитку Волині у складі Російської імперії з огляду на національну політику.
23. Кооперативний рух на Волині у другій половині XIX – початку XX ст.
24. Російська православна церква у Волинській губернії. «Союз русского народа».
25. Столипінська аграрна реформа і її вплив на населення Волині.
26. Волинь у політиці воюючих держав періоду Першої світової війни.
27. Проаналізуйте культурно-просвітницьку діяльність УСС на Волині.
28. Громадські організації на Волині в роки Першої світової війни
29. Бойові дії періоду Першої світової війни на території Волині.
30. Волинь у добу Української Центральної Ради.
31. Гетьманат Павла Скоропадського на Волині.
32. Директорія УНР на Волині. Заколот Володимира Оскілка.
33. Окупація Волині польськими військами у 1919 – 1920 рр.
34. Польсько-більшовицька війна. Ризький мирний договір.

35. Східна Волинь у складі СРСР у 1920-х рр.
36. Формування польського державного апарату та органів самоврядування у Волинському воєводстві (1920-1930-і рр.).
37. Охарактеризуйте національний, релігійний склад населення Волинського воєводства.
38. Особливості польської національної політики щодо населення Волинського воєводства у міжвоєнний період.
39. «Волинський експеримент» Г. Юзевського.
40. Українські громадські організації на території Волинського воєводства.
41. Особливості проведення аграрної реформи у Волинському воєводстві у 1920-1930-х рр.
42. Боротьба за українізацію Православної церкви в Польщі у 1920-1930-х рр.
43. Східна Волинь у складі СРСР у 1930-х рр.
44. Радянсько-німецькі домовленості і доля Волині. Адміністративні зміни.
45. Охарактеризуйте культурно-освітній розвиток західноволинських земель у 1939-1941 р.
46. Соціально-економічний розвиток Західної Волині у 1939-1941 рр.
47. Початок німецько-радянської війни і нацистська окупація Волині.
48. Нацистський окупаційний режим. Рейхскомісаріат «Україна».
49. Український повстанський рух опору на Волині («Поліська січ», УПА).
50. Охарактеризуйте завдання радянських партизан на території Волині.
51. Українсько-польський міжнаціональний збройний конфлікт на Волині 1943 р.
52. Звільнення Волині від нацистської окупації.
53. Особливості повоєнної відбудови у волинському регіоні.

54. Боротьба загонів УПА з органами НКВС на Волині у післявоєнний період.
55. Репресії та депортації місцевого населення Волині у повоєнний період.
56. Операція «Захід».
57. Охарактеризуйте дисидентський рух на Волині.
58. Перебудовчі процеси на поява неформальних громадських об'єднань на Волині.
59. Розбудова нової України через проєкцію на волинський регіон
60. Проблеми дослідження історії Волині у працях сучасних істориків. Конференції, симпозіуми, семінари.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Александрович В. С., Войтович Л. В. Король Данило Романович. (Славетні постаті Середньовіччя). Вип. 3. Біла Церква, 2013. 240 с.
2. Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України ХІХ століття: навч. посіб. Львів 2016.
3. Баран В. К., Токарський В. В. «Зачистка»: політичні репресії в західних областях України у 1939–1941 рр. Львів, 2014.
4. Бармак М. Німецьке, чеське та єврейське населення Волинської губернії (1796 – 1914 рр.). Тернопіль, 1999. 206 с.
5. Блануца А. Земельні володіння волинської шляхти в другій половині ХVІ ст. Київ, 2007.
6. В'ятрович В. М. За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько-українська війна. Харків, 2016.
7. Верменич Я. «Радянізація» чи «націоналізація»: ще раз про сутність політики коренізації 1920-початку 1930-х рр. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 3. С. 158-175.
8. Вісин В. В. Кооперативний рух на Волині у другій половині ХІХ – першій третині ХХ ст. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 440 с.
9. Волинь у роки Української революції 1917-1921 рр. Збірник наукових праць. За ред. А. Шваба. Луцьк, 2019.
10. Давидюк Р. Кооперація на Волині на початку ХХ ст. : обставини становлення та активісти. *Модернізаційні процеси на Волині в ХІХ - на початку ХХ століття*. Збірник наукових праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 356-365.
11. Давидюк Р. Леонід Ступницький: нові штрихи до біографії генерал-хорунжого УПА. *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині*. Рівне, 2019. Вип. 1. С. 167-180.
12. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016. 704 с.

13. Дем'янюк О. Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914–1921 роках. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. 320 с.
14. Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині. Випуск 1. Ред. А. Живюк (гол. ред) та ін. Рівне, 2019. 296 с.
15. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Т. 1: (1648–1649 рр.) / Упоряд. Ю. Мицик; Ред. кол.: В. А. Брехуненко та ін. Київ: Вид-во НАН України, 2012. 680 с.
16. Добровичинська В. Рівненська українська гімназія (1923–1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби. Рівне, 2016.
17. Заяць А. Волинське містечко Горохів у XV – першій половині XVII ст. (штрихи до історії). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2022. Випуск 54.
18. Заяць А. Підприємницька діяльність євреїв у волинських містах у XVI – першій половині XVII ст. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 1. С. 16-30.
19. Зек Б. М. Луцьк у роки нацистської окупації (1941–1944). Луцьк, 2017.
20. Златогорський О. Є., Панишко С. Д. Дослідження на Володимир-Волинському городищі у 2010–2012 роках: Джерела і матеріали. Луцьк: «Волинські старожитності», 2012. 166 с.
21. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 5. С. 43-55.
22. Каліщук О. М. У тіні Волині? Історія VS пам'ять. Львів, 2016.
23. Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. Луцьк, 2015.
24. Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності / упоряд. Т. Ковтунович, Т. Привалко; Укр. ін-т нац. пам'яті. К., 2015. 320 с.

25. Майоров А. В. Монгольское завоевание Волыни и Галичины: спорные и неразрешенные вопросы. *Русин*. 2015. № 1 (39). С. 11–24.
26. Малиновська О., Коломієць О. Міграційний аспект гібридної війни Росії проти України. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 2(30). С. 78–88.
27. Мартинчук С. В. Розвиток винокурної та пивоварної промисловості Волині у другій половині XIX ст. *Гілея*. 2015. Вип. 93 (2). С. 14–17.
28. Модернізаційні процеси на Волині в XIX – на початку XX століття : зб. наук. праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 540 с.
29. Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини XX століття : навч. посіб. / за ред. В. Марчука. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 342 с.
30. Польське національне повстання 1830-1831 рр. на Правобережній Україні: від міфів до фактів. Колективна монографія. За редакцією І. Кривошеї, Норберта Моравця. Київ, 2017.
31. Пословська А. В. Археологічні джерела у дослідженнях мурованих замків Волині. *Гілея*. 2016. Вип. 109 (6). С. 47–50.
32. Прищепя Б. А. Погоринські міста X–XIII ст. Рівне: ПП Дятлик М., 2016. 297 с.
33. Прищепя О. П. «Місця зустрічі»: культурне довкілля міст Правобережної України (кінець XVIII – початок XX ст.). Рівне, 2019.
34. Разиграєв О. По обидва боки фронту. Громадські організації на Волині в роки Великої війни: 1914-1918 рр. Луцьк, 2018.
35. Разиграєв О., Скальський В. Волинь у 1914-1916 роках: воєнно-політичне та цивільне життя. *Український історичний журнал*. 2023. Вип. 1. С. 51-67.
9. Старченко Н. Честь як регулятор шляхетського повсякдення (Волинь останньої третини XVI – початку XVII ст. *Український історичний журнал*. 2012. Вип. 6. С.25-39.

36. Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. Історія про історію. Київ, 2021
37. Стельникович С. В. Житомирсько-Вінницький регіон в умовах нацистської окупації (1941–1944 рр.). Житомир, 2015.
38. Сушик І. Волинь повоєнна: соціально-економічні та культурні процеси 40-50-х рр. Луцьк, 2018.
39. Терський С. В. Археологія доби Галицько-Волинської держави. Київ, 2014.
40. Трайдакало О. Майдан. Погляд зсередини. Львів, 2018.
41. Шеретюк Р., Стоколос Н. Духовно-культурні надбання ордену тринітаріїв на Волині (кінець XVII - перша половина XIX ст.) *Консенсус*. 2023. № 1. С. 71-90.
42. Шульга С. Чехи в Західній Волині: від оселення до реєміграції. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 472 с.
43. Якубова Л. Онтологія рашизму: Україна як alter ego Росії. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 4. С. 78-92.

Інтернет-ресурси

4. Електронна бібліотека Читиво. Розділ – Історична література. URL: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>
5. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/zbirka-metodychnyh-rekomendaciy-do-vidznachennya-pamyatnyh-dat-u-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladah2>
6. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>

Навчально-методичний посібник

Давидюк Руслана. Історія Волині. Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2023. 42 с.

для студентів освітнього ступеня «Бакалавр»,
спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»

Наклад 50 примірників.